

»Da.«

Ko se je dekle vrnilo s praznim jerbasom, je imelo desnico ovito v predpasnik.

»Ali si nesla?«

»Sem.«

»Kaj so dejali?«

»Nič.«

»Kaj ti je?«

»Pes se je zagnal vame. Ko sem se branila, me je vgriznil v roko.«

Prinčič je dvignil roko, da bi jo spustil s silo na mizo, a mu je obstala v zraku. Počasi jo je položil na čelo, nato je siknil pritajeno skozi zobe dvakrat zaporedoma: »Pes! Pes!«

Stopil je k oknu. Čez vsa brda do Gorice in čez so sijale bele hiše, sami vinogradi, sami vrtovi. Kdo ve, kaj je za listimi okni?

* * *

Bog ve, da bi ne bil tega napisal, če bi se bilo zgodilo ob času tolminskega punta kdaj, ker pa se je zgodilo leta 1919., me je zagrizlo v dušo.

OKVIR BREZ SLIKE.

one
(Posvečeno petnajstletnemu spominu Gregorčičeve smrti.)

Ivan Pregelj.

Zdrava, zemlja Žibertovega Balanta, zemlja Ribičevega Franceta, zemlja Ovsenkovega Matije in Matije Kračmanovega! Zdrava, zibel Japljeva in Voglarjeva, Linhartova in Potočnikova, Mandeljčeva in Cegnarjeva! Zemlja Trdinova in Nemcigrenova in Tavčarjeva, Jenkova in Medvedova, zdrava! Zdrava, ki si mi dala Finžgarja prijatelja in prijatelja Toneta Breznika, ki sta mi odkrila, da je ni pesmi nad besedo slovensko, ne učenosti nad gorenjsko modrost. Zdravo, zdravje še po Knoblu, ki je Kranj osral, in še po očetu Trsteniškem, Bog mu grehe odpusti, in še po formulariju iz Repenj, ki je novele vredna snov. Zdrava, zemlja v trikotu božjega očesa med mejniki nebeškega ključarja nad Begunjami, Pred dvorom, v Komendi Glavarjevi in Voglarjevem Naklem! Zdravje, da ga piješ, lepota, da bi jo zapel! Selo, pristava, polje, kozolcev beg, mejica ob poti. Trafe, jablane cvet in tepke in slive. Ulnjak. Sladka zatočnost bezga, slajša bridkost rožmarina. Polje, polje, polje. Škrjanci z meglami iz leh, postovka v

**) slov. drekoslovje se nadaljuje*

ozare. Breze. Resje in borovničevje. Boršt in gmajna in preseka. Les, les, les. Izza borov kadečih se rdeč gleda podružniški stolp. Pašniki. Čez nje stezà in rosa, rosa, rosa. V jelše povita šumi voda na mlin. Klic petelinov v poldan, šum zarje v cretju zvečer. Vonj satovjâ in mošta in sočne svinine: zdravje, zdravje, zdravje. Cesta, belega platna pas, lovača lačna tujine; znamenje božje kraj njiv, k nebu za žegen klicar. Pa še pesem zemljé, pa še duša poljâ, spev farâ in cerkvâ: zvonovi, zvonovi, zvonovi...

... Oigigija! ... Nekje blizu pa je svet, razrit kakor duša morilčeva in ubog kakor Kajnova pot ... O, Itaka! ...

Zvonovi. Sredi Vevodnega boršta na Štepanje ob treh zvečer je posluhnil popotni in ni mogel verjeti, da je toliko bogastvo glasov. Dosihmal je pel v njegove sanje en sam glas, ubiti zvon svetega Mavra na Mostu ob Soči. Popotni je videl: glej, duša zemlje Oigigije! Spregovorila je. In je ugibal in bral kakor iz bukev:

»To sta sveti Jožef na Hujah in sveti Tomaž na Britofu. Kaj hoče rupenska Majda Majdi na Okroglem? Sveti Miklavž v Strahinju je zavriskal za stavo z dupljanskim Vidom Zaborščanom svetemu Andreju v Goričah in svetemu Dominiku v Tenetišah. Iz Gorič je pozvalo k svetemu Martinu v Trsteniku. Sveti Lovrenc na višavi je pozdravil svetega Miklavža nad Mačem. Slišal je sveti Jakob čemšeniški in Štepanja gora je odjeknila. Počasi, gobarjev patron, hotemaški sveti Urh, glasneje, sveti Srditi na Lužah! Kaj prisluškuje sveti Miha v Olševku? Ali je zavabilo od matere Marije v Cerkljah, ali je zapelo od matere Marije v Velesovem? Sveta Simon in Juda, Vogljančana, sta utonila v gmajnah, sveti Jurij se je opotekel k sosedom v Kranju, svetemu Boštjanu in Kancijanau z družino. Apostol ajdov v Mavčičah je prebrodil Savo, sveti Martin ga je slišal čez polje in šel dramit sveto Uršulo v Bitnjah in svetega Jošta na gori. Stražiški sveti Jernej je zastonj zaklical Marjetici. Davno je vstala z gore in šla po Savi drugam...«

Na Itaki pa poje vsak zvon zase in sam in poje eden kakor vsi in je zvon svetega Mavra na Mostu...

... Lepa Kalipso je stopila k božanskemu Odiseju in mu roke ovila krog vratu in prosila: »Ostani!« Veliki trpin je odvrnil: »Daj gnezdo ptici, kjer se je izlegla!« Kalipso je ljubila: »Kraljaj Oigigiji!« Odisej je odvrnil: »Vsaj dim naj vidim, ki je vstal raz streho očetno!« Kalipso je rotila: »Ljubim te! Nesmrtnost ti dam!« Odisej je odvrnil: »Itako mi daj!...«

Zdrava, zemlja Oigigija! Saj nisem nehvaležen, saj sem le bolan. Ubiti glas svetega Mavra na Mostu sem slišal iz dalj. Prevpil je bogato pesem zvonov v trikotnem božjem očesu, preklel je blagoslov svetih grobov v Kranju...

Enega pevca je rodila. Kje spi? Itaka, nesrečna Itaka!